

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครูจิตวิทยาแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาคเด็ก ในโรงเรียน นอกจากหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่ถือเป็นภาระหลักแล้ว ยังต้องรับหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและนำปัญหาต่าง ๆ แก่เด็กนักเรียนด้วย โดยเฉพาะปัญหาชีวิต ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็ก

จากความสำคัญของครูจิตวิทยาแนะแนวดังกล่าว ในสถานศึกษาแต่ละแห่งจึงได้กำหนดให้มีครูที่ทำหน้าที่เป็นครูจิตวิทยาแนะแนว ทั้งนี้การเป็นครูจิตวิทยาแนะแนวนั้น จะต้องมีความรู้ที่เหมาะสม จึงสามารถทำหน้าที่รับผิดชอบในงานจิตวิทยาแนะแนวได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ครูจิตวิทยาแนะแนว จะต้องมีความรู้และการศึกษาอย่างต่ำระดับปริญญาตรี สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สาขาจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง หรือเทียบเท่า ได้แก่ ครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตรทางจิตวิทยาและการแนะแนวของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย 3 หลักสูตรขึ้นไป รวมจำนวน 108 ชั่วโมง หรือได้รับการอบรมหลักสูตรทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องจากสมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย หรือสมาคมทางจิตวิทยาในต่างประเทศ จำนวนไม่น้อยกว่า 108 ชั่วโมง ซึ่งเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายจากสถานศึกษาให้ทำหน้าที่เป็นครูจิตวิทยาแนะแนว (ครูจิตวิทยาแนะแนวเดิม) ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวในรูปแบบต่าง ๆ ตามแนวศาสตร์และศิลปวิชาชีพแก่บุคลากรในสถานศึกษา กล่าวคือ ลักษณะงานและหน้าที่รับผิดชอบของครูจิตวิทยาแนะแนว ประกอบด้วย 1) วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนวจัดบริการให้แก่สังคมในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและจำเป็นโดยไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพสาขาอื่น ๆ โดยเน้นหนักบริการต่อสังคมมากกว่าการหาประโยชน์จากผู้รับบริการ 2) ผู้ให้บริการต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ โดยการวินิจฉัยตัดสินใจให้การปฏิบัติต่อผู้รับบริการด้วยความรู้ ความคิด และสติปัญญา เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ผสมผสานกับการใช้ทักษะและความชำนาญ 3) ผู้ให้บริการต้องได้รับการศึกษาอบรม ให้มีความรู้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในระยะเวลาอันพอสมควร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้รับบริการว่าผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน

วิชาชีพได้ เพราะมีการศึกษาอบรมมานานพอ 4) ผู้ให้บริการมีเสรีภาพ ในการใช้วิชาชีพนั้นตาม มาตรฐานของวิชาชีพ โดยปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลภายนอกในขอบเขตของวิชาชีพ 5) วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนวมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เช่น การรักษาความลับของผู้รับบริการ การให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และ 6) วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนว มีสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมวิชาชีพ เพื่อเป็น ศูนย์กลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณของวิชาชีพและเป็นแหล่งเสริมสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างสมาชิกของวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 ก, หน้า 1)

ดังนั้น วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนว จึงเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ทำหน้าที่ให้บริการสังคมด้าน จิตวิทยาการแนะแนวในสถานศึกษา โดยสมาชิกวิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนว เป็นบุคคลที่ได้รับการ ศึกษาอบรม ในสถาบัน การศึกษาที่ใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้วิธีการทางปัญญา มีเสรีภาพในวิชาชีพ มีจรรยาบรรณและองค์กรวิชาชีพในการกำกับ ดูแลมาตรฐานวิชาชีพ ครูจิตวิทยาแนะแนว จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนด้วยการพัฒนาบุคลากร เครื่องมือ และการจัดการ ระบบคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้ตามศักยภาพ และปรับตัวอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ในปี 2550 – 2551 สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ได้มีการพัฒนาศักยภาพครู จิตวิทยาแนะแนวทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการปฏิบัติงานจิตวิทยาแนะแนว ซึ่ง ประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียน ทั้งนี้ครูจิตวิทยาแนะแนวจะต้อง มีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เทคนิควิธีและ เครื่องมือคัดกรองนักเรียน ตลอดจนรู้จักการใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือและส่งต่อ นักเรียน 2) มีการพัฒนาผู้เรียนโดยการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 3) สามารถใช้ เครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จัดหา จัดทำ และพัฒนาเครื่องมือที่มีคุณภาพรอบ ด้าน รวมถึงทักษะในการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้เครื่องมือในระบบ การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 4) มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดคุณภาพในระบบการดูแล ช่วยเหลือผู้เรียน ตามขั้นตอน PDCA รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานทั้งสี่ด้านดังกล่าว จะช่วยยกระดับความสามารถของครูจิตวิทยาแนะ แนว ให้มีความชำนาญในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายหลังจากที่ได้มีการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูจิตวิทยาแนะแนวในประเทศไทย (Module) ในปี 2551 เป็นต้นมา พบว่า สถานศึกษาหลายแห่งทั่วประเทศได้มีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เรียน โดยเฉพาะในบทบาทหน้าที่ของครูจิตวิทยาแนะแนวยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายมิติ เช่น ประสิทธิผลของการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เรียน คุณภาพของนักเรียนอันเกิดจากการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เรียน ภาพสะท้อนของผู้ปฏิบัติงานของครูจิตวิทยาแนะแนวในการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เรียน การพัฒนาระบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะและสภาพปัญหาเฉพาะด้าน หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เรียน เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในบทบาทของครูจิตวิทยาแนะแนว ได้ข้อค้นพบบางประการที่น่าสนใจและนำไปสู่การพัฒนาและการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูจิตวิทยาแนะแนว (สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์, 2545) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ความผูกพันต่อบทบาทส่งผลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทผ่านเอกลักษณ์วิชาชีพ 2) ผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพครูผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมของโรงเรียน 3) ปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในสถาบันฝึกหัดครูส่งผลโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู 4) ปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในโรงเรียนส่งผลโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมของโรงเรียน และผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู และ 5) แรงจูงใจในการศึกษาส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู ผลการวิจัยนี้จึงเป็นการยืนยันได้ว่าเอกลักษณ์วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนวและพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทเป็นผลมาจากแรงจูงใจในการศึกษา ตลอดจนการได้รับประสบการณ์การถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูในระหว่างศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู และประสบการณ์

ในการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนว พบว่า มีการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านจิตสังคม และคุณลักษณะครูจิตวิทยาแนะแนว ที่เกี่ยวข้องกับ

พฤติกรรมการทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนว (วรากร ทรัพย์วิระปรกรณ์ และคณะ, 2551) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูที่มีสัมพันธภาพในการทำงานในระดับสูง และมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในระดับสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานจิตวิทยาแนะแนวดีกว่า ครูที่มีสัมพันธภาพในการทำงานในระดับต่ำ และมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในระดับต่ำ ($p < .001$) นอกจากนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพในการทำงาน การรับรู้ความสามารถแห่งตน คุณลักษณะครูจิตวิทยาแนะแนว และความเชื่ออำนาจในตน ร่วมกันทำนายประสิทธิผลของพฤติกรรมการทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนวได้ร้อยละ 50.1

ในส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับข้อบกพร่องสัมพันธภาพในงาน พบว่า มีงานวิจัยที่สะท้อนมุมมองของนักเรียน ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ที่มีต่อการทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนว งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมีความคาดหวังต่อบทบาทครูจิตวิทยาแนะแนวในระดับมาก แสดงว่าความต้องการด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูจิตวิทยาแนะแนวน่าจะมีสูงด้วยเช่นกัน (สุทัศน์ สุตาจันทร์, 2546) นอกจากนี้ ในมุมมองของผู้บริหารและครูในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียน มีความคาดหวังต่อครูจิตวิทยาแนะแนวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้าน ด้านสัมพันธภาพ ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านคุณธรรม และความประพฤติ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความเป็นประชาธิปไตย (ปัญจพร จันทรวงศ์, 2535)

จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหาร ครู และนักเรียน น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติงานของครูจิตวิทยาแนะแนว ดังที่อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์ (2546, หน้า 85- 86) กล่าวว่า บุคคลที่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย เป็นที่รักและต้องการของบุคคลรอบข้างจะประสบความสำเร็จในชีวิตการงาน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน ในปัจจุบันจะสังเกตเห็นว่า บางองค์กรได้นำเอาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน (Technical Competency) ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการประเมินพฤติกรรมการทำงาน โดยกำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อวัดระดับพฤติกรรมการทำงาน (อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์, 2546) ด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการทำงาน อันได้แก่ สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนวอย่างไร โดย

เลือกศึกษาเฉพาะครูจิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียนเขตภาคตะวันออก ทั้งนี้ ข้อค้นพบจากการศึกษา จะเป็นส่วนหนึ่งในการขยายขอบข่ายองค์ความรู้ สู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ของครูจิตวิทยาแนะแนว ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว

2.2 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว

2.3 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว

2.4 เพื่อเปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน

2.5 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว

3.2 ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล แตกต่างกัน

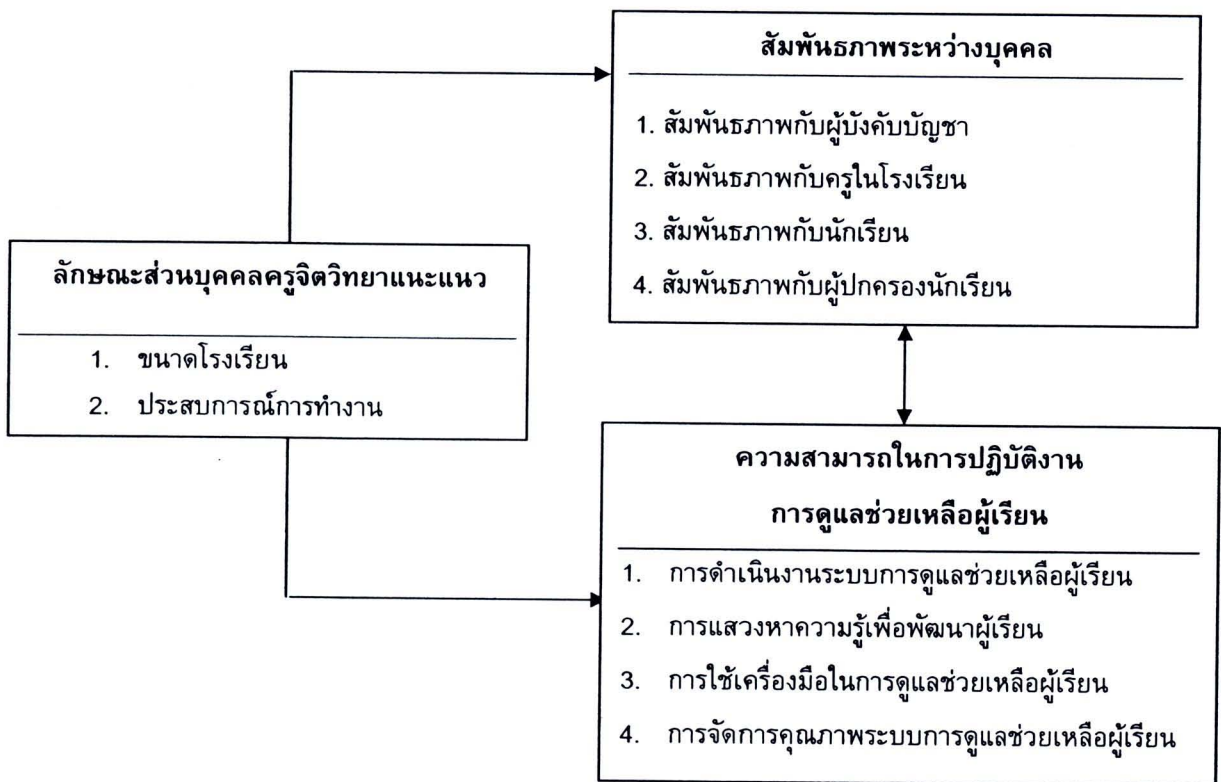
3.3 ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล แตกต่างกัน

3.4 ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนแตกต่างกัน

3.5 ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนแตกต่างกัน

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เกี่ยวกับการศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ของครูจิตวิทยาแนะแนว ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

5.1 ผลจากการวิจัยที่พบจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนา การทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนว สามารถพัฒนาได้อย่างถูกต้องตามคุณลักษณะที่สอดคล้องกับ การทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนวอย่างแท้จริง

5.2 สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัย ไปวางแผนเป้าหมาย หรือสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อการพัฒนา การทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนวต่อไปได้

5.3 การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าทางด้านพฤติกรรมการทำงานของครู จิตวิทยาแนะแนวโดยเฉพาะการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จใจการพัฒนา ช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ขอบเขตของการวิจัย

6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

6.1.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออก ที่รับผิดชอบงานจิตวิทยาแนะแนวใน โรงเรียน จำนวน 167 คน

6.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 118 คน ซึ่งได้มาจากตาราง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดย ใช้สัดส่วน (proportion stratified sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

6.2 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

6.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) ขนาดโรงเรียน

- โรงเรียนขนาดใหญ่
- โรงเรียนขนาดกลาง
- โรงเรียนขนาดเล็ก

2) ประสิทธิภาพการทำงาน

- ต่ำกว่า 5 ปี
- 5 – 10 ปี
- 11 – 20 ปี
- 20 ปีขึ้นไป

6.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ประกอบด้วย

- สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา
- สัมพันธภาพกับครูในโรงเรียน
- สัมพันธภาพกับผู้ปกครองนักเรียน
- สัมพันธภาพกับนักเรียน

2) ความสามารถในการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนประกอบด้วย

- การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน
- การใช้เครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- การจัดการคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การรับรู้ปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการติดต่อสื่อสารและมีความสัมพันธ์กันทางทางจิตใจ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้ตนเองเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มหรือสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน สำหรับการวิจัยนี้เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างครูจิตวิทยาแนะแนวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานแนะแนว เพื่อเอื้อต่อการช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

ทั้งนี้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลดังกล่าว ประเมินได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามพื้นฐานแนวคิดของ Beyer and Marshall (1981, pp. 663-665) โดยวัดการรับรู้ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีต่อ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ประกอบด้วยมาตรวัดประเมินรวมค่า 6 อันดับตั้งแต่ จริ่งมากที่สุด จนถึงไม่จริงเลย

7.2 ความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หมายถึง การกระทำกิจกรรมของครูจิตวิทยาแนะแนวในการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียนอย่างมีระบบ อันเป็นผลรวมและผสมผสานระหว่าง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกลักษณะของครูจิตวิทยาแนะแนว ที่แสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติ เพื่อเป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ด้านคือ

7.2.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หมายถึง การปฏิบัติงานโดยสามารถใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือเพื่อการรู้จักและคัดกรองผู้เรียน ตลอดจนรู้จักการใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือและส่งต่อนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การจัดประชุมในชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดระบบการส่งต่อ เป็นต้น

7.2.2 การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้วยการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7.2.3 การใช้เครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หมายถึง ปฏิบัติงานในการจัดหา จัดทำ และพัฒนาเครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีคุณภาพรอบด้าน รวมถึงการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้เครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

7.2.4 การจัดการคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หมายถึง ปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นขั้นตอน ตามกระบวนการระบบคุณภาพ Plan Do Check Act รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

การประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนวดังกล่าว ประเมินจากปริมาณความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนทั้งสี่ด้าน ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อกำหนดของสมาคมจิตวิทยาแนะแนวแห่งประเทศไทย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551) ประกอบด้วยมาตรวัดประเมินรวมค่า 6 อันดับ ตั้งแต่ จริงมากที่สุด จนถึง ไม่จริงเลย

7.3 ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ลักษณะของสถานศึกษาที่มีการกำหนดเกณฑ์ตามการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ

7.3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

7.3.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

7.3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

7.4 ประสพการณ์การทำงาน หมายถึง ช่วงอายุงานในการปฏิบัติในหน้าที่ครูจิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียน โดยนับจำนวนปีตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงานจิตวิทยาแนะแนวจนถึงปีที่เก็บข้อมูลวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งช่วงประสพการณ์ออกเป็น 4 ช่วงปี คือ

7.4.1 มีประสพการณ์ ต่ำกว่า 5 ปี

7.4.2 มีประสพการณ์ 5 – 10 ปี

7.4.3 มีประสพการณ์ 11 – 20 ปี

7.4.4 มีประสพการณ์ มากกว่า 20 ปี

7.5 ครูจิตวิทยาแนะแนว หมายถึง ครูที่รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านการแนะแนวและพัฒนาผู้เรียน โดยปฏิบัติงานตามกรอบภาระงานบริการแนะแนว 5 ด้านคือ งานบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล งานบริการสารสนเทศ งานบริการให้คำปรึกษา งานจัดวางตัวบุคคล และงานบริการติดตามผล สำหรับการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตภาคตะวันออก